

Politikerne på Christiansborg pålagde i 2006 kommunerne den målsætning, at få mindst 95 procent i gang med en ungdomsuddannelse. Det var kommunernes politiske og administrative top indkaldt til møde om den 9. september på Axelborg i København. Filosofen Arno Victor Nielsen skulle følge mødet og afslutte det. I mødet deltog bl.a. undervisningsminister Bertel Haarder, formanden for KL's Arbejdsmarkeds- og Erhvervsudvalg Erik Nielsen, formanden for erhvervsskolernes elevorganisation Jonathan Simmel, ungdomsforsker Noemi Katznelson. Her er hans indlæg.

MANGLER DE UNGE EN UDDANNELSE, ELLER MANGLER UDDANNELSERNE DE UNGE?

af Arno Victor Nielsen

Finanskrisen er lige blevet strejft. Hvad betyder den for UTA-projektet? Det er jo en gængs opfattelse, at unge, der ikke får en kompetencegivende uddannelse og derfor heller ikke et arbejde, er tilbøjelig til at blive kriminelle. Finanskrisen har lært os, at unge, som fik en god, lang uddannelse, og opnåede særdeles vellønnede stillinger, også har let ved at blive kriminelle. Fænomenet hed engang white collar crimes.

Hvad kan vi lære af det, vi har hørt efter frokosten? Hvad kan vi f.eks. lære af Sønderborg Kommune, som kan opvise flotte resultater? Vi kan lære, at alle kommuner bare skal have en virksomhed på Danfoss størrelse og med magt til at stjæle et teknisk universitet fra Odense, fylde det op med betalende kinesiske studenter, som skal bruges, når virksomheden flytter produktionen til Kina. Og så skal man sikre sig, at kommunen er så utålelig at leve i for ufaglærte unge uden arbejde, at disse unge forlader kommunen og dermed kommunens statistikker.

Og hvad kan vi lære af paneldebatten før frokosten? Vi kan nok ikke lære noget som helst, men vi kan konstatere, at de tre debattører, og formodentlig alle tilhørerne, var enige i det væsentlige, nemlig enige om, at det er en stor og flot vision, at få 95 procent af de unge, som ikke længere er skolepligtige, til at tage en af de mange ungdomsuddannelser. En af debattørerne (Erik Nielsen) så endda gerne, at 100 procent fortsatte i det kompetencegivende uddannelsessystem.

Så er det jeg får lyst til at spørge, om vi virkelig kan leve med at kun fem procent skal slippe for at blive kørt igennem Bertel Haarders pølsemaskiner. Vi skal jo ikke glemme, at det er fra den gruppe, vi rekrutterer de bedste professionelle fodboldspillere, de bedste

sangskrivere, digtere, musikere, gøglere. Fra gruppen af uuddannede er kommet opfindere og fabrikanter, og det er faktisk også fra den gruppe, vi henter nogle af de soldater, vi sender til Afghanistan. Den konservative politiker Helge Adam Møller kaldte de udsendte soldater "ufaglærte knøse", som derfor efter hans mening burde være mere end tilfredse med en månedsløn på 45.000. Tæppefabrikant Åge Damgaard pralede altid med, at han kun havde gået fire år i skole, Stein Bagger gennemførte aldrig en ungdomsuddannelse, og det var først, da entreprenør Kurt Thorsen blev midlertidig passiviseret af en fængselsdom, at han fik lyst til at tage en uddannelse. Men han klarede frisag.

Måske er det en myte, men i så fald en udødelig en af slagsen, at det var unge uden uddannelse og uden job, som kom med IT-revolutionen. Steve Jobs, der betragtes som en pioner indenfor computerindustrien på grund af den succesrige Apple II-computer, gennemførte ikke en ungdomsuddannelse, trods adskillige forsøg. Bill Gates fik iøvrigt heller aldrig færdiggjort en kompetencegivende uddannelse.

Hvis gruppen af uddannelsesfrie skrumper til 5 procent, gad jeg nok vide, hvad vi skal leve af i fremtiden. Vi kan trods alt ikke leve af at uddele duelighedstegn til hinanden.

Jeg afviser ikke den store vision om 95 procent af de unge udstyret med statsautoriserede duelighedstegn. Jeg dekonstruerer, dvs. punkterer den. Jeg kunne heller ikke finde på at gendrive (et ord som nu er gået af mode) journalist Lars Olsens skrivelser om den negative sociale arv, som årsagen til at mange ikke kommer videre i uddannelsessystemet. Teorien dekonstrueres af den kendsgerning, som kommer til os fra USA, at børn af karriereforældre er mere truet end børn af en fordrunken enlig mor. Hvis de velbjegete forældre ødelægger lige så mange børn, som de fattige forældre, er der ikke længere noget der hedder negativ social arv, for så er enhver social arv en trussel.

Man skal ikke spille tid med at kritisere, for så stiller man sig uvægerligt bare på det modsatte standpunkt, som er lige så forkert. Man skal trække tæppet væk under de sakrosankte meninger. Tegneren Hans Bendix dekonstruerede en gammel universalforklaring, da han skrev: "Penge ødelægger alt. Manglen på penge resten"

Et filosofisk perspektiv

Det fremgår af programmet, at jeg nu skal sætte dagens tema, UTA, i et filosofisk perspektiv. Det lyder skræmmende. Det fleste forbinder noget verdensfjernt med et filosofisk perspektiv. Godt nok betyder ordet perspektiv at gennemskue, men et filosofisk perspektiv plejer at betyde "overskue" i betydningen at hæve sig op over.

Jeg kan sige - til beroligelse for nogen - at jeg er blevet hyret til at overvære dagens forløb og kommentere det skete, altså reagere på det. Jeg skal være en respons på de stimuli, dagen har budt på.

Det er lidt af et vovestykke, for hvad nu hvis dagens indlæg og diskussioner har fremkaldt en voldsom kvalme, dyb livslede, fortvivlelse? Hvad nu hvis dagen har gjort mig målløs? Hvad nu, hvis jeg ikke kan reagere på anden måde end at tage mig til hovedet? Det kan jeg jo ikke gøre i samfulde 40 minutter.

Så lad mig være ærlig. Jeg har selvfølgelig gjort mig mine tanker om emnet i forvejen. Ellers ville jeg jo slet ikke kunne blive stimuleret. Helt forudsætningsløs kan man jo ikke være, så ville jeg ikke ane, hvad der blev talt om og for. Ordene, begreberne, standpunkterne skal vække genklang i mig. Kun det lige kan erkende det lige, sagde Platon. I mere moderne jargon kan man sige at der skal være installeret et program i mig, hvis jeg overhovedet skal være i stand til at åbne dagens filer. Det kaldes i filosofien "den hermeneutiske cirkel".

Så selvfølgelig har jeg da allerede inden jeg ankom her i dag et perspektiv, måske endda et filosofisk perspektiv på UTA. Jeg har altså noget at falde tilbage på, hvis det jeg har hørt ikke har sagt mig en skid. Men ærlig talt: hvad vedkommer mine godtkøbsmeninger om UTA jer? Jeg står jo ikke på toppen af et bjerg af forskning om emnet. Jeg vil heller ikke gøre som Noemi Katzenelson gjorde her til formiddag, og kalde mine meninger "erfaringsopsamling". Ingen af hendes banale og selvindlysende sande anbefalinger er forskningsresultater. Jeg har heller ikke daglige erfaringer med unge, som giver ungdomsuddannelserne fingeren. Derfor føler jeg mig forpligtet på at gå med på den leg, at reagere på det jeg har hørt, som om det var ganske uhørt. Hvad meget af det også var.

At anlægge et filosofisk perspektiv vil for mig ikke sige et fugleperspektiv. Snarere tværtimod. Snarere end at løfte os op, skal vi grave os ned for at afdække fundamentet, de stiltiende forudsætninger, de udtalte præmisser. Der er altid noget, vi tager for givet. Men er det nu også givet? Hvad hviler vore påstande på?

Er 20 procent meget eller lidt?

Lad os nu sige, at det er rigtigt, hvad det ingenlunde er, at 20 procent af en årgang, dvs. 10.000, ikke får nogen uddannelse udover folkeskolen, er det så godt eller skidt? Lad os endda sige, at 20 procent af populationen ikke egner sig til at leve som selvhjulpne og selvberørende individer på denne den moderne verdens betingelser, dvs. de lader sig ikke normalisere, integrere, assimilere, er det så et stort eller et lille tal?

Måske er 20 pct. et helt naturligt tal. Det er bare først i dag, hvor ingen slipper for en kompetencegivende uddannelse, at vi har fået øje på dem. Antallet af ordblinde går jo først op for os den dag ingen kan skjule, at de er analfabeter. Og antallet af svagtseende ældre, går først op for os den dag alle ældre har kørekort og skal have det fornyet.

Man skal selvfølgelig være varsom med at tale om et naturligt antal, når det jo er videnssamfundet, vidensøkonomien, meritokratiet, som gør at

mennesker, vi tidligere kunne rumme, i dag nærmest må regnes for handicappede. Selv folk, som har klaret sig udmærket uden nogen kompetencegivende uddannelse, smykker sig med falske eksamensbeviser, så stor magt har meritokratiet.

Anlægger vi et filosofisk antropologisk syn på sagen, burde det overraske os, at 80 procent er i stand til at udvikle sig til levedygtige mennesker på moderne betingelser. Når man tager i betragtning, at vi fødes så ufærdige, som vi faktisk gør, er det ufatteligt, at der alligevel bliver mennesker, tilregnelige, fungible mennesker, ud af så mange af os. Så meget kan gå galt på vejen fra spædbarn til menneske.

Vi er ikke skabt i Guds billede, som hævdede af de kristne. Vi fødes ikke som mennesker. Ja, dårligt nok som dyr. Se på et menneskeligt ansigt, siger den tyske filosof Peter Sloterdijk, og du vil se en uudviklet snude. Vi fødes alt for tidligt, men inden vi forlader folkeskolen, skulle vi gerne være blevet til et menneske. Mange er ikke hele mennesker af grunde som kan skyldes hjernefejl eller fravær af de omgivelser, de menneskelige relationer, som er nødvendige for at udvikle sig til menneske.

Der er meget som kan gå galt på vejen fra spædbarn til fuldt udviklet menneske. Nu ved vi jo, dvs. undersøgelser viser, at mange psykisk syge bliver kriminelle, og at mange kriminelle er psykisk syge. De er bare aldrig blevet diagnosticeret. Der ligger ofte skader til grund for at mennesker falder udenfor normen. Mange psykiske skavanker skyldes hjernefejl. Det påstås at 30 pct. af fangerne i de danske fængsler har damp. I Norge tør de godt sige 80 pct. Jeg ved selvfølgelig godt, at det ikke er politisk korrekt, at lede i biologien efter årsagen til at unge ikke får en uddannelse

Jeg så et sted, at ADHD blev forklaret som noget, man tidligere havde kaldt "praktisk begavede" børn. Hjerneforskningen er jo i vælten i disse år. Hjerne-Madsen, Peter Lund Madsen har endda fundet årsagen til finanskrisen i vores hjerner. Andre hjerneforskere har lokaliseret behovet for en religiøs dimension som en fejl i hjernen, der opstår i løbet af evolutionen.

Ordblindhed, dysleksi, til forskel fra funktionel analfabetisme, skyldes jo hjernefejl. Og man plejer jo at sige at 20 pct's gruppen har to årsager: ordblindhed og negativ social arv. Men "negativ social arv" kan som sagt lige så godt skyldes karriereforældre som arbejdsløse misbrugere. Faktisk er enhver social arv negativ. Selv madpakker må forældre ikke længere smøre til deres skolesøgende børn.

Halvdelen af taberne er vindere

To uddannelsesforskere, Flemming Agersnap og Søren Jensen, stillede i 2005 spørgsmål ved om vi overhovedet behøvede den høje produktion af teknisk uddannede: "Selv om industri og byggeri kun tegner sig for 22 procent af beskæftigelsen, har de tekniske skoler således 36 procent af eleverne."

De stillede også spørgsmål ved om frafaldet var en katastrofe. Vi mener

jo at det er de svage, der falder fra og går til bunds. Men de frafaldne kan inddeles i stærke og svage, og de stærke skaffer sig arbejde uden problemer og tjener mere end, dem der fuldfører en uddannelse på teknisk skole. Så er der en lille restgruppe, som er så svag, at det alligevel ikke kunne svare sig at holde på dem i uddannelsessystemet. Den stærkeste del af de ufaglærte har skaffet sig viden og færdigheder uden brug af skoler o.l., og den svageste del kan næppe drage nytte af offentlige uddannelsestilbud.

Det hævdes, at gruppen af ufaglærte er særlig udsatte for at blive arbejdsløse på grund af globaliseringen. Spørgsmålet er dog, om præmissen er rigtig, mener Flemming Agersnap og Søren Jensen. Virkeligheden viser nemlig, at mere end 25 procent af de ufaglærte har en timeløn (eller årsindkomst), der er væsentlig større, end den timeløn halvdelen af de faglærte arbejdere har. Er det på den baggrund stadig et problem, at op mod 25 procent af de unge ikke får en uddannelse?

Mange ufaglærte finder ganske enkelt frem til godt arbejde uden uddannelse. Desuden er ca. en tredjedel af de ufaglærte beskæftiget i det offentlige, dvs. ikke umiddelbart truet af globalisering mv.

Men hvorfor og hvordan har så mange af dem, der er gået ud med kun folkeskole, alligevel skabt sig så stor indkomst? Er det fordi, de er sluppet fri af uddannelserne? Eller er det, fordi de nuværende uddannelser ikke er særlig meget værd?

Visionen om 95 procent under uddannelse lyder jo flot, men hvad bliver prisen? Skal erhvervsuddannelserne degraderes til opsamlingsuddannelser for frafaldsstudenter, til sociale væresteder, til skraldespand? Problemet med erhvervsuddannelserne er jo, at politikerne bruger dem som integrationsinstrument. Når de andre uddannelser er blevet fyldt op, står der en masse forvirrede og diffuse unge mennesker tilbage. De er skoletrætte, de hævdes at bære på en "negativ social arv", de er utilpassede, de er nærmest analfabeter. Denne kæmpe store restgruppe bliver overladt erhvervsuddannelserne. Mange falder fra og ender så i opsamlingsklasser og til sidst på produktionsskolerne.

Erhvervsskolerne er blevet misbrugt til socialpolitiske formål. Nogen har tyvstjålet de unges uddannelser. Erhvervslivet bliver snydt for de skoler, de har krav på. Lærerne bliver snydt. De troede de skulle være faglærere, men de blev reelt plejepersonale for uanbringelige unge i de åbne fængsler, som erhvervsskolerne er blevet omdannet til.

Erhvervsskolereformen 2000 imødekommer fremtidens krav. Lægestudiet imødekommer fremtidens krav til lægerne. Kunne man forestille sig, at lægestudiet blev lagt om, så det kunne opfange frafaldne sygeplejestuderende eller hypokondere? Skal musikkonservatorierne gøres rummelige, så også de tonedøve kan få et diplom? Bertel Haarder talte smukt om at uddannelse var en menneskeret. Men han skulle have sagt, at den bedst tænkelige uddannelse er en menneskeret. Vi har jo ikke bare ret til at blive behandlet på vore sygehuse, vi har ret til den optimalebehandling.

Psykiatrifonden bevilgede for et par år siden et par millioner, så de skoletrætte kunne komme i behandling. I vidensøkonomien, i meritokratiet anser man de unge, som ikke vil uddanne sig på statens uddannelsesanstalter, for gale. På den måde får betegnelsen læreanstalt en ny og konkret betydning. Erhvervsuddannelserne er i virkeligheden galeanstalter, hvor de studerende går rundt med en psykolog i den ene hånd og en mentor i den anden.

Kognitiv dissonans

Jeg læste på KLs hjemmeside, at 97 procent af de unge fortsætter med en videregående uddannelse efter folkeskolen. Det er altså ikke rigtigt, at 20 procent stopper efter folkeskolen. Det kan man ellers også læse på KL's hjemmeside. Erik Nielsen skriver på hjemmesiden: "Viljen hos de unge er der".

Det er jo en kendsgerning, som burde få os til at flytte fokus væk fra de unge, og i stedet rette opmærksomheden mod de korte, mellemlange og lange videregående uddannelser, for dér at finde forklaringen på at en femtedel ikke får en kompetencegivende uddannelse.

Men her støder vi ind i fænomenet "kognitiv dissonans". Det harmonerer ikke med vores forestillinger, at fejlen, hvis det er en fejl, skulle ligge andre steder end hos de unge. Så den kendsgerning, at 97 procent fortsætter i uddannelsessystemet efter den skolepligtige alder, nægter vi at forholde os til.

Jeg var for ikke så længe siden til en trafikikkerhedskonference, hvor hele trafikikkerhedsindustrien var forsamlet. Alle var optaget af hvordan man kunne forbedre trafikikkerheden. Ingen tog notits af den kendsgerning, at trafikikkerheden i dag er næsten total. Dødstallet er ca. 350 om året. Det er på niveau med 1946, hvor der var 300.000 biler. I dag er der 2,6 mio. I 1968 var der 20.000 ulykker med personskader. I 2005 var tallet skrumpet til 5.400. I virkeligheden så trafikikkerhedsfolkene helst at disse positive tal blev holdt hemmelige, for trafikanter skulle jo nødig glemme, at de er trafiksyndere. Det kunne svække agtpågivenheden. Og trafikikkerhed er for mange en god, indbringende beskæftigelse, som ikke skal ødelægges af statistik.

Sådan er det også i UTA-projektet. Det er enklere og lettere at lede efter fejlen hos de unge, og måske dekrettere 12 års skolepligt. Kun Grundloven holder socialdemokraterne tilbage fra at foreslå 65 års skolepligt. Hvis ikke de vil, så skal de dælme tvinges. Noemi Katzenelson gjorde her til formiddag de unge til sagesløse ofre for manglende sammenhæng, samarbejde, overblik og fleksibilitet i de kommunale forvaltninger. Hun fokuserede udelukkende på de unge, de sårbare unge som ofre for dårlig kommunal støtte. Skyldes de unges manglende succes på uddannelsesområdet, at man ikke kan samarbejde i kommunerne, eller fastholdes de unge som sårbare og ofre af kommunens omklamring af dem?

Vi taler om frafald, men de unge falder ikke fra. De søger væk. De flygter. At sige at de falder fra, er allerede en slags moralsk fordømmelse. Det er ikke spor positivt at falde fra. Det er nemlig at slippe grebet, at opgive, at svigte. Så rettes fokus mod de svigefulde, slappe, opgivende unge. Ikke mod de uddannelsessteder, som de unge søgte, men straks søgte væk fra igen.

Nu vil jeg nødig regnes for tilhænger af konspirationsteorier, men mon ikke fokuseringen på de unge uden uddannelse skal tjene til at skræmme de 80 procent, der tager en uddannelse, fra at forlade uddannelserne. Der findes jo digre værker om de unge uddannelsesateister. Et af dem har titlen: "Unge uden uddannelse. Hvem er de, og hvad kan der gøres for at få dem i gang?" (Ulla Højmark Jensen og Pilegaard Jensen). Titlen alene indeholder påstanden om at de unge er gået i stå. For at finde ud af hvem de er, deler man dem op i segmenter, typer, man diagnosticerer dem som var de sygdomsramte: de opgivende unge, de flakkende unge, de praktiske unge.

Endnu et eksempel på kognitiv dissonans (se under Leon Festinger): Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har barslet med en rapport ved Mie Dalsskov med titlen "Engang ude - altid ude". Vi husker jo alle de bevingede ord: engang slambert, altid slambert. Unge uden uddannelse er nogle slambertes. Påstanden er, at halvdelen af de unge, som ikke kom i gang med en ungdomsuddannelse indenfor tre 3 år efter endt folkeskole, står uden kompetencegivende uddannelse som 30-årig. I meritokratiet er manglende duelighedstegn (eksamensbeviser) det samme som manglende kompetencer, hvilket selvfølgelig er noget vrøvl.

Det helt overraskende ved undersøgelsen er dog, at 20 procent af de unge, som kom i gang med en ungdomsuddannelse, også står uden duelighedstegn som 30-årig. Heraf ses let, at det ikke er så afgørende om man kommer i gang med en ungdomsuddannelse. Men den konklusion drager rapporten ikke, for konklusionen var skrevet før undersøgelsen blev lavet. Rapporten skal underbygge kravet om 12 års skolepligt. Iøvrigt går undersøgelsen 30 år tilbage, og er derfor ikke relevant i dag, hvor 97 procent jo påbegynder en ungdomsuddannelse.

Det uddannelsesindustrielle kompleks

Når man får til opgave at deltage på en konference om Uddannelse Til Alle (UTA) skærpes ens opmærksomhed om emnet uvilkårligt. For et par dage siden overhørte jeg således en debat i radioen om hvad finanskrisen ville betyde for UTA. En af debattørerne var tydeligt opstemt ved udsigten til at den ny ungdomsarbejdsløshed nu ville betyde, at erhvervslivet ikke længere ville være i stand til at lokke de unge væk fra uddannelsesstederne med vellønnede jobtilbud. Ungdomsledigheden blev hilst velkommen, for nu ville de unge søge tilbage til uddannelsesstederne.

Jamen, spørger jeg mig selv, lærer man ikke noget på arbejdspladsen. Findes der overhovedet arbejdspladser i Danmark, hvor man lærer mindre, end

man gør på mange erhvervsuddannelser? Jeg accepterer ikke den stiltiende forudsætning, at de unge som ikke får et duelighedstegn af uddannelsessystemet, er uden uddannelse. Jeg vil endda mene, at al for megen uddannelse finder sted på uddannelsesinstitutioner, hvor den måske hellere skulle finde sted på arbejdspladserne. Flere og flere arbejdspladser udvikler sig til "lærende organisationer". I den gamle mesterlæres tid var arbejdsplads og skole smeltet sammen. Så i 1956 skulle lærlingen et kort smut indenom skolebænken, men helt frem til til EFG-loven i 1977 var praktikpladsen det egentlige læringsrum. Problemerne med den gamle mesterlære var mange. Det største problem var mesteren og hans svende, som mobbede lærlingene og brugte dem som billig arbejdskraft. Der var ikke megen lærende organisation i de små håndværksvirksomheder.

Så opgav man mesterlæren. Men det var også noget skidt. Så genindførte man den igen med vekseldannelsesprincippet og nu er der kommet en "Ny Mesterlære" (2006) af hensyn til indvandrerne. I fremtiden vil de mest avancerede arbejdspladser blive lærende organisationer. Arbejdet skal jo i dag både være tilfredsstillende og udviklende og selvrealiserende med vidensdeling og flad ledelse osv. Det er her videreuddannelsen finder sted. Hvis man autoriserede flere arbejdspladser til også at udstede diplomer og eksamensbeviser, så de ansatte kunne dokumentere deres "humane kapital" for nye arbejdsgivere, ville der ikke være noget problem med at få lokket studerende ind på videregående uddannelser. Den ville nemlig foregå på arbejdspladsen. Det vil i hvert fald kun være et problem for de lærere, som skal leve af at undervise på skolerne.

En dag faldt jeg på Danmarks Radio i snak med en tekniker. Han var en ud af 13. Han havde sådan set ikke nogen uddannelse. Han havde bare altid interesseret sig for teknik og var begyndt som lydmand, og nu var han så noget der svarede til flyveleder. Journalister og fotografer kunne hverken lette eller lande uden ham. Hvis han og hans 13 kolleger gik hjem, så var der sort skærm og ingen kunne erstatte dem. De var højtuddannede, men de havde ikke gået i skole. Det kaldes i den pædagogiske teori situeret læring, arbejdspladslæring, praksisfællesskaber, learning by doing, læring på jobbet, acting learning.

Vi ved jo godt, at vil man have en kriminel løbebane, så skal man i fængsel, for her er lærerne. Vi ved jo godt, at man ikke nødvendigvis skal i skole for at lære noget. Min søn ville på et tidspunkt gerne lave fyrværkeri, og det tog ham ikke mange dage, før han havde skrabet den nødvendige viden sammen. På internettet findes der et verdensomspændende broderskab, som underviser hinanden.

Ja, vi skal alle blive dygtigere, men behøver vi gå på kursus eller på kortere videregående uddannelser for at blive dygtigere? Vi, der vil dygtiggøre os, behøver ikke, men det gør uddannelsesstederne. De lever af det. Elever er guld værd. Dem kan man ikke få nok af.

Derfor spørger jeg: er det de unge som mangler en uddannelse, eller er

de uddannelserne som mangler de unge?

Der er to stiltiende forudsætninger bag UTA. Den første, er den at vi skal uddanne os, for at kunne overleve. Det skal dyr ikke, de skal bare have aktiveret deres programmer. Det finder jeg er indlysende rigtigt. Mennesket fødes med et ringe udviklet styresystem. Vi vil gå til grunde uden dressur, tugt, opdragelse, uddannelse. Når vi forlader livmoderen, må vi straks opfinde en ny, det være sig kuvøsen, sparkedragten, daginstitutionen, børneværelset, folkeskolen.

Men den anden stiltiende forudsætning vil jeg ikke uden videre godtage, nemlig den der siger, at uddannelse er noget man skal gå i skole for at få. Jeg er ikke uddannelsesateist. Jeg tror på uddannelse, uddannelse og uddannelse. Jeg er bare ikke sikker på, at uddannelsesinstitutionerne altid er de rigtige til at forestå den. Mange unge går ud i livet med kun 9 års folkeskole bag sig, endda uden bevis. Problemet er ikke, at de har gået for lidt i skole, men at de overhovedet skal i skole for at lære noget. Problemet er, at nogen har fået monopol på at lære andre noget. Hvorfor skal nogen have monopol på at uddanne? Det skal de for at vi kan kontrollere uddannelsen. Der findes et gigantisk uddannelsesindustrielt kompleks i stil med det militært-industrielle kompleks og det medicinsk-industrielle kompleks.

Der eksisterer et læringsparadoks. Begrebet læring går nemlig ud på at vi skal i skole for at opdage, at vi slet ikke behøver at gå i skole. På engelsk skelner man mellem to learn og to teach. Man kan lære sig selv en masse - learn, men man kan ikke lære andre noget - teach. Derfor målet: "to empower the learner - not the teacher".

Er vi ordentligt udviklede mennesker, behøver vi ikke gå i skole. Det er paradokset. Som menneske kan vi selv finde ud af at tilegne os kundskaber. Alle rum, vi træder ind, bliver læringsrum. Vi kan endda lære en masse af os selv, fordi vi som mennesker kan snakke med os selv og evaluere os selv. Selvovervågning/portfolie er en teknik, alle skolebørn skal lære .

Hele pointen med begrebet læring og ansvar for egen læring er jo et opgør med klasserummet. Læring drejer sig ikke om viden, men om evnen til at tilegne sig viden. De nyeste skoler har ingen klasselokaler, for hvad skal man lave der. Man lærer kun noget ved selvstudium. Skolen er et mødested, et vejledningssted. Forudsætningen for at man kan få noget ud af at gå i den moderne skole er altså at man er så veludviklet et menneske, at man næsten slet ikke har brug for at komme der. Derfor falder 50 pct. fra på erhvervsuddannelserne p.g.a. Reform 2000. Nu vil nogen tilbage til "den sorte skole", så erhvervsskolerne kan rumme de uegnede. Man vil altså ødelægge skolerne, ligesom man mange steder ødelægger undervisningen ved at lade den foregå på engelsk i håb om derved at få betalende elever fra udlandet.

Skoler forstået som et rum, man spærre elever inde i og passiviserer dem i, er jo langsomt ved at gå i opløsning indefra med elevdifferentiering,

undervisningsdifferentiering. Læringsstile er et opgør med klasserummet, mens "de mange intelligenser" er et opgør med selve fænomenet skole.

Det eneste som bremser skolens, ja hele uddannelsessystemets indre opløsningsproces, er at der er så mange, som har gjort det til deres levebrød, og de er ikke til sinds at sige som Grundtvig, at livet er en skole.

Når skolen bliver selvformål

Hvis vi fokuserer på uddannelserne i stedet for på de unge uuddannede, så kan vi jo sagtens pege på en mængde grunde til at de ikke kan holde på de unge. Lærerne er for dårlige, bygningerne er nedslidte, klassekvotienterne er for høje, der undervises på engelsk for at kunne tiltrække betalende elever fra udlandet, det sociale liv fungerer ikke.

Jeg vil gerne et spadestik dybere, og mene at uddannelsesinstitutionerne ikke længere er til for at servicere samfundet, eleverne, men til for at hytte deres eget skind. Som et resultat af moderniseringen af den offentlige sektor.

Moderniseringen af den offentlige sektor er jo gået ud på at få den til at ligne den private til forveksling. Offentlige forvaltninger skal forstå sig selv som en virksomhed. Som en organisation. Som led i moderniseringen af den offentlige sektor er sygehuse, skoler, universiteter m.m. blevet omdannet til organisationer, selviagttagende systemer. Hvad er der så galt med det? Ikke andet end at organisationer bliver selvformål og derved let glemmer det formål, de oprindeligt blev skabt for at tjene.

Som ordet 'organisation' jo siger er der tale om en organisme, hvor dele og helhed spiller sammen på en måde, så organisationen kommer til at minde om en levende organisme, hvis primære mål er selvopholdelse. Meget af det, der foregår i organisationen, kan ikke forstås ud fra det, som er institutionens formål eller sågar organisationens vision. Det kan kun forstås som organisationens selvopholdelseskamp.

Politireformen, som alle taler om, skulle tjene til at gøre politistationer til organisationer, som man så kan implementere organisationsfilosofier og teorier i. Et eksempel: på Bornholms sygehus skar man brysterne af de brystkræftramte kvinder. Ikke for at redde kvinderne, men for at redde sygehuset. Havde man sendt kvinderne til København, ville de have bevaret brystet, men så ville Bornholms sygehus have mistet kræftbehandlingen.

Når markedsmodellen overføres på sygehuse, vagtlægeordninger og skoler går det ofte galt. Og vi får eksempler på det som Hannah Arendt kaldte "Den banale ondskab". Direktør Johan Schrøder fra Radiometer anklagede for en del år siden DTU, som dengang hed DTH for at sænke eksamenskravene på visse Institutter i konkurrencen om studenterne med det resultat, at ingeniørerne kom ud med for ringe kundskaber. Det var discount-ingeniører.

Københavns tekniske skole opfandt spændende mediefag, som stillede

eleverne i udsigt, at de ville få praktikplads og senere arbejde på tv-stationer. Ud af 1596 elever i 2004 og 2005 fuldførte 42, men skolen hævdede 89.000 for hver årselev. Når skoler slås for den nøgne selvopholdelse, tænker de hverken på erhvervslivet eller elevernes tarv.

Jeg har i 10 år været censor på Københavns Universitet, og har oplevet hvordan man opfandt stadig nye eksamensformer, så man på den måde kunne få studenterne igennem tælleapparaterne, også hvis de ikke havde fået tid til at følge undervisningen eller tid til at lære noget.

Jeg ved jo fra min tid på DPU, at der udbydes efteruddannelseskurser, ikke fordi DPU har noget at byde på, men udelukkende for at leve op til kravet om egen indtjening. Man er på konstant jagt efter efteruddannelseskunder.

Jeg har været med til at udbyde Masteruddannelser for DPU. Vi havde ikke begreb skabt om det, vi forelæste om. De fleste Masterkurser er som regel noget værre bras, en omgang varm luft, som bare skal lokke kunder til. Men det er lige meget, for mellem udbydere og efterspørgere gælder den stiltiende aftale, at lader efterspørgerne være med at forvente noget af udbyderne, forventer uddannelsesstedet heller ikke noget af deltagerne, altså bortset fra at de betaler. Alle får deres diplom eller Master, så de kan komme videre i karrieren. Vi lever jo i et meritokrati!

Professionshøjskolerne i København og Århus søgte i 2008 om tilladelse til at oprette en professionsbacheloruddannelse i "Kristendom, kultur, kommunikation" - rettet mod de ca. 400 sognemedhjælpere som findes i den danske folkekirke. De gode skolefolk havde bare overset, at staten ikke må uddanne folk til kirkelig virksomhed, bortset fra teologer/præster.

Jeg spørger igen: mangler de unge en uddannelse, eller mangler uddannelserne unge?

Når skoler forstår sig selv som virksomheder med virksomhedsplaner og koncernledelse, så skal skolen med vold og magt vokse. Så fortæller skolerne stolt, hvor mange penge de omsætter for. Skolelederen vil gerne forlade en skole, så der står et monument tilbage efter ham i form af en grotesk forvokset skole.

Man behøver bare slå op på Odense Tekniske Skoles hjemmeside. Det første man læser er: 4000 årselever, seks adresser, 650 medarbejdere, 35 forskellige erhvervsuddannelser, og en omsætning på 439 mio. Sådan en selvpræsentation burde afskrække enhver fra at komme på OTS.

VIA University College i Århus/midtjylland reklamerer med at de dækker 13.142 km². Omsætningen er 1,2 mia. Der er 2200 ansatte. Og VIA har 245.000 m² under tag fordelt på 39 adresser. Der står ikke et ord om, at man kan lære noget på VIA University College. Det er ikke eleverne der tæller. De bliver bare talt.